

Sygn. akt III Ca 160/21

POSTANOWIENIE

Dnia 20 października 2021 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach III Wydział Cywilny Odwoławczy w następującym składzie:

Przewodniczący - Sędzia Sądu Okręgowego Magdalena Balion - Hajduk

po rozpoznaniu w dniu 20 października 2021 r. w Gliwicach na posiedzeniu niejawnym sprawy z wniosku A. M. z udziałem E. M.

o uzupełniający podział majątku wspólnego

na skutek apelacji wnioskodawcy

od postanowienia Sądu Rejonowego w Gliwicach

z dnia 14 grudnia 2020 r., sygn. akt I Ns 331/19

postanawia:

- 1. zmienić zaskarżone postanowienie w punkcie 2 w ten sposób, że oddalić wniosek uczestniczki postępowania o zasądzenie kosztów postępowania;**
- 2. oddalić apelację w pozostałej części;**
- 3. oddalić wniosek uczestniczki postępowania o zasądzenie kosztów postępowania odwoławczego.**

SSO Magdalena Balion – Hajduk

Sygn. akt III Ca 160/21

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Gliwicach postanowieniem z dnia 14 grudnia 2020r. oddalił wniosek A. M. o uzupełniający podział majątku wspólnego oraz zasądził od wnioskodawcy na rzecz uczestniczki postępowania E. M. 5400zł tytułem zwrotu kosztów postępowania.

Wnioskodawca wnosił o ustalenie, że w skład majątku wspólnego małżeńskiego A. M. i E. M. na dzień ustania majątkowej wspólności małżeńskiej, oprócz majątku objętego ugodą z nią 19 lutego 2013 roku, wchodziły środki pieniężne:

- a) zgromadzone na lokatach Banku (...) S.A. posiadanych przez uczestniczkę E. M. w łącznej kwocie 70 792,55 zł, które zostały rozdysponowane bez wiedzy i zgody wnioskodawcy na cele niezwiązane z rodziną, wniósł również o zasądzenie od uczestniczki na jego rzecz spłaty połowy tej kwoty to jest 35 396,28 zł;
- b) obejmujące kwoty wypłacone przez uczestniczkę postępowania z rachunku w Banku (...) S.A. nr (...) w dniach:
  - 1 000 zł w dniu 28 października 2008 roku,
  - 500 zł w dniu 11 marca 2009 roku,
  - 500 zł w dniu 23 marca 2009 roku,

- 10 000 zł w dniu 9 kwietnia 2009 roku,
- 500 zł w dniu 8 maja 2009 roku,
- 1 500 zł w dniu 12 czerwca 2009 roku,
- 500 zł w dniu 19 czerwca 2009 roku,
- 500 zł w dniu 9 lipca 2009 roku,
- 500 zł w dniu 26 lipca 2009 roku,
- 500 zł w dniu 21 października 2009 roku,
- 500 zł w dniu 23 października 2009 roku,
- 500 zł w dniu 3 grudnia 2009 roku,
- 500 zł w dniu 7 grudnia 2009 roku,
- 500 zł w dniu 18 grudnia 2009 roku,
- 500 zł w dniu 9 kwietnia 2010 roku,
- 17 000 zł w dniu 21 kwietnia 2010 roku,
- 500 zł w dniu 7 maja 2010 roku,
- 500 zł w dniu 18 maja 2010 roku,
- 500 zł w dniu 23 czerwca 2010 roku,
- 500 zł w dniu 13 lipca 2010 roku,
- 500 zł w dniu 4 sierpnia 2010 roku,
- 5 000 zł w dniu 8 września 2010 roku,

w łącznej kwocie 43 000 zł, które to środki, zdaniem wnioskodawcy, zostały rozdysponowane bez wiedzy i zgody wnioskodawcy na cele niezwiązane z rodziną. Wnioskodawca wniósł również o zasądzenie od uczestniczki na jego rzecz zapłaty z tytułu połowy tej kwoty tj. 21 500 zł;

c) obejmujące kwotę zgromadzoną przez uczestniczkę postępowania na rachunku w Banku (...) S.A. nr (...) w kwocie 16 347,91 i rozdysponowanej bez wiedzy i zgody wnioskodawcy na cele niezwiązane z rodziną, w związku z czym wnioskodawca wniósł o zasądzenie od uczestniczki postępowania na jego rzecz spłaty połowy tej kwoty to jest 8 173,95 zł.

Sąd Rejonowy ustalił, że 25 sierpnia 2010 roku Sąd Okręgowy w Gliwicach rozwiązał przez rozwód małżeństwo E. M. i A. M. zawarte w dniu 24 grudnia 1973 roku. Wyrok uprawomocnił się z dniem 1 października 2010 roku. W małżeństwie zainteresowanych obowiązywał ustawowy ustrój wspólności majątkowej.

3 grudnia 2012 roku E. M. i A. M. zawarli umowę częściowego podziału majątku dorobkowego i zniesienia współwłasności. W umowie strony wskazały, że celem zawarcia umowy jest dokonanie umownego podziału części składników majątkowych (majątku ruchomego oraz środków pieniężnych i wierzytelności) oraz ustalenia zasady podziału składnika majątku w postaci mieszkania własnościowego w postępowaniu sądowym.

W umowie strony wskazały, że w skład majątku stron wchodzi prawo własności lokalu mieszkalnego, ruchomości znajdujące się w mieszkaniu, środki pieniężne w kwocie 500 zł (surogat prawa do pojazdu V. (...)), środki pieniężne w kwocie 10 183,35 zł oraz samochód marki P. o wartości 2 000 zł. Strony oświadczyły, że katalog praw i składników jest kompletny i wyczerpuje w całości majątek wspólny stron podlegający podziałowi. Strony w umowie zdecydowały o podziale majątku ruchomego oraz poczyniły ustalenia w zakresie dalszego podziału majątku w sprawie toczącej się przed Sądem Rejonowym w Gliwicach pod sygn. akt I Ns 1760/12.

19 lutego 2013 roku E. M. i A. M. zawarli przed Sądem Rejonowym w Gliwicach w sprawie zarejestrowanej pod sygn. akt I Ns 1760/12 ugodę w przedmiocie podziału majątku wspólnego. E. M. i A. M. zgodnie oświadczyli, iż w skład ich majątku wspólnego pozostającego po ustaniu małżeństwa wchodzi własność lokalu mieszkalnego położonego w K. przy ul. (...), o powierzchni łącznej wraz z przynależną piwnicą 66,90 m kw., dla którego to lokalu w Sądzie Rejonowym w Gliwicach prowadzona jest księga wieczysta nr (...), o wartości 180 000 zł. Dalej Strony zgodnie oświadczyły, iż w wyniku podziału majątku wspólnego przyznaje się na wyłączną własność prawo własności lokalu mieszkalnego położonego w K. przy ul. (...) E. M. w całości.

W ugodzie postanowiono, że tytułem spłaty udziału E. M. zobowiązuje się zapłacić A. M. jednorazowo do dnia 30 czerwca 2013 roku kwotę 90 000 zł. A. M. i E. M. oświadczyli również, że poza wymienionym w ugodzie lokalem mieszkalnym nie istnieją inne składniki wchodzące w skład majątku wspólnego, bowiem zostały dobrowolnie podzielone pomiędzy uczestnikami. Strony oświadczyły także, że ugoda wyczerpuje wszelkie roszczenia związane z podziałem majątku wspólnego E. M. i A. M..

E. M. jest członkiem (...) im. F. S. od 30 listopada 2017 roku. W okresie od 1 października 2008 roku do 1 października 2010 roku nie posiadała rachunków bankowych, lokal, kredytów i pożyczek w (...) Banku (...) Spółce akcyjnej z siedzibą w W..

W okresie od 1 października 2008 roku do 1 października 2010 roku E. M. posiadała w (...) Bank Spółce Akcyjnej z siedzibą w W. rachunki bieżące o numerach (...) oraz (...), a także depozyty terminowe.

A. M. i E. M. od roku 2003 roku nie prowadzili wspólnego gospodarstwa domowego, nie współżyli fizycznie, zajmowali osobne pokoje. Wnioskodawca przed rozwiązaniem małżeństwa stron ponosił opłaty za czynsz, zaś uczestniczka za gaz i prąd.

Od czasu kiedy strony zaczęły żyć w faktycznej separacji, uczestniczka wiedziała, że będzie musiała spłacić męża lub kupić lokal w którym mogłaby zamieszkać, dlatego gromadziła środki finansowe pomimo skromnych dochodów, które uzyskiwała. W 2007 roku uczestniczka przeszła na emeryturę i została zatrudniona w domu opieki, w którym uprzednio pracowała. Uczestnika w tym okresie żyła skromnie. E. M. finansowo pomogła również rodzina w pozyskaniu pieniędzy na spłatę wnioskodawcy. Uczestniczka pożyczyła od brata kwotę 20 000 zł, zaś od siostr A. i J. po 10 000 zł. Uczestniczka celem spłacenia A. M. skorzystała również z pożyczek z zakładu pracy.

W grudniu 2017 roku A. M. dowiedział się od syna, że E. M. posiada lokaty w banku (...) Spółce Akcyjnej w W.. W późniejszym czasie, w czasie trwania postępowania sądowego o przyznanie alimentów, wnioskodawca powziął wiedzę, że jego była żona posiada również środki zgromadzone we (...)

Sąd Rejonowy oddalił wniosek, wskazując że zgodnie z treścią przepisu art. 1037 k.c. w zw. z art. 567 § 3 k.p.c. podział majątku wspólnego może nastąpić na mocy umowy stron lub na mocy orzeczenia sądu.

Zainteresowani zawarli umowę o częściowy podział majątku wspólnego w formie pisemnej, jak również zdecydowali się zawrzeć ugodę przed Sądem w zakresie pozostałej części majątku wspólnego.

W świetle ugody zawartej przed Sądem Rejonowym w Gliwicach w sprawie I Ns 1760/12 podział ten objął cały majątek wspólny, który na dzień jej zawarcia jeszcze istniał. E. M. i A. M. zgodnie oświadczyli, iż w skład ich majątku wspólnego pozostającego po ustaniu małżeństwa wchodzi własność lokalu mieszkalnego, zgodnie oświadczyły, iż w

wyniku podziału majątku wspólnego przyznaje się na wyłączną własność prawo własności to lokalu E. M.. Następnie ustaliły, że tytułem spłaty udziału wnioskodawczyni E. M. zobowiązuje się zapłacić uczestnikowi A. M. jednorazowo do dnia 30 czerwca 2013 roku kwotę 90 000 zł. W końcu zaś A. M. i E. M. oświadczyli również, że poza wymienionym w ugodzie lokalem mieszkalnym nie istnieją inne składniki wchodzące w skład majątku wspólnego, bowiem zostały dobrowolnie podzielone pomiędzy uczestnikami. Strony ustaliły także, że ugoda wyczerpuje wszelkie roszczenia związane z podziałem majątku wspólnego E. M. i A. M..

Sąd Rejonowy podkreślił, że w dacie podpisania ugody sądowej wnioskodawca jak i uczestniczka uznali, że ugoda dotyczy całego majątku wspólnego. Dlatego skoro zgodnie z zasadą pacta sunt servanta, warunki tej ugody wiążą wnioskodawcę, to obecnie nie można uznać, że istnieje majątek wspólny którym zainteresowani nie podzielili się lub wobec którego przysługują A. M. jakiegokolwiek roszczenia.

Ponadto zgodnie z art. 88 k.c., uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia woli, które zostało złożone innej osobie pod wpływem błędu lub groźby, następuje przez oświadczenie złożone tej osobie na piśmie (§1). Uprawnienie do uchylenia się wygasa: w razie błędu - z upływem roku od jego wykrycia, a w razie groźby – z upływem roku od chwili, kiedy stan obawy ustał (§2). Nawet gdyby uznać, że wnioskodawca rzeczywiście podniósł zarzut pozostawania w błędzie co do wiedzy, to informację o rzekomym majątku E. M., o którym miał nie wiedzieć w chwili zawarcia ugody przed Sądem Rejonowym w Gliwicach, powziął w grudniu 2017 roku, na co sam wskazywał w pismach procesowych oraz w trakcie przesłuchania na rozprawie 14 grudnia 2020 roku. Zatem roczny termin, o którym stanowi przepis art. 88 § 2 k.c. upłynął w grudniu 2018 roku. A. M. wniosek w niniejszej sprawie złożył w maju 2019 roku, a więc po upływie terminu do uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia złożonego pod wpływem błędu.

O kosztach postępowania Sąd Rejonowy orzekł w oparciu o art. 520 § 3 k.p.c., uznając, że koszty postępowania winien ponieść wnioskodawca jako osoba, która de facto przegrała niniejsze postępowania.

Wnioskodawca zaskarżył postanowienie w części oddalającej wniosek oraz w części zasądzającej na rzecz uczestniczki koszty postępowania.

Zarzucił:

- naruszenie art. 65 k.c. przez jego niezastosowanie i przyjęcie, że oświadczenie złożone przez wnioskodawcę w ramach ugody zawartej 19 lutego 2013r. przed Sądem Rejonowym w Gliwicach sprawia, że nie można uznać, że istnieje majątek wspólny, którym zainteresowani nie podzielili się,

- naruszenie art. 88 k.c. przez błędne zastosowanie i uznanie, że podejrzenia powzięte przez wnioskodawcę co do stanu majątkowego uczestniczki postępowania mieszczą się w przesłance pozostawania w błędzie co do wiedzy, co w efekcie doprowadzić do przyjęcia przez Sąd, że wnioskodawca uchybił rocznemu terminowi do możliwości uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia złożonego pod wpływem błędu,

- naruszenie art., 520 § 3 k.p.c. przez jego zastosowanie i art. 102 k.p.c. w zw. art. 13 § 2 k.p.c. przez niezastosowanie.

Wnioskodawca wniósł o uchylenie postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania ewentualnie o zmianę postanowienia i uwzględnienie wniosku i zmianę punktu 2 i uznanie, że uczestnicy są w równym stopniu zainteresowani rozstrzygnięciem sprawy.

Uczestniczka postępowania wniosła o oddalenie apelacji i zasądzenie na swoją rzecz kosztów postępowania odwoławczego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja w zasadniczej części nie zasługiwała na uwzględnienie.

Sąd odwoławczy podziela ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd pierwszej instancji. Zarzuty podnoszone w apelacji nie zasługiwały na uwzględnienie. Podkreślić należy, że w treści ugody zawartej przez zainteresowanych 19 lutego 2013 roku w sprawie sygn. 1 Ns 1760/12 Sądu Rejonowego w Gliwicach nie wynika, że odnosi się ona tylko do majątku wskazanego w tym postępowaniu, ale dotyczy całości. Zainteresowani w sposób stanowczy oświadczyli, że nie istnieją inne składniki wchodzące w skład majątku wspólnego i ugoda wyczerpuje wszelkie roszczenia związane z podziałem majątku wspólnego. Wcześniej 13 grudnia 2012 roku strony zawarły umowę o podziale majątku wspólnego w zakresie ruchomości objętych majątkiem wspólnym. Wnioskodawca w swoim wniosku i w toku postępowania domagał się uzupełniającego podziału majątku wspólnego twierdząc, iż istniały jeszcze inne środki pieniężne nieobjęte ugodą i podlegające podziałowi w niniejszym postępowaniu. Przede wszystkim podkreślić należy, że podział majątku wspólnego następuje wg stanu na dzień ustania z wspólność majątkowej, a więc w tej sprawie na dzień 1 października 2010 roku, natomiast wnioskodawca swoim wnioskiem obejmuje także środki znajdujące się na rachunkach w okresach późniejszych, które w sposób oczywisty nie mogą wchodzić w skład majątku wspólnym.

Zgodnie z art. 917 k.c. przez ugodę strony czynią sobie wzajemne ustępstwa w zakresie istniejącego między nimi stosunku prawnego w tym celu, aby uchylić niepewność co do roszczeń wynikających z tego stosunku lub zapewnić ich wykonanie albo by uchylić spór istniejący lub mogący powstać.

Art. 918 k.c. natomiast stanowi w § 1, że uchylenie się od skutków prawnych ugody zawartej pod wpływem błędu jest dopuszczalne tylko wtedy, gdy błąd dotyczy stanu faktycznego, który według treści ugody obie strony uważały za niewątpliwy, a spór albo niepewność nie byłyby powstały, gdyby w chwili zawarcia ugody strony wiedziały o prawdziwym stanie rzeczy.

§ 2 stanowi, że nie można uchylić się od skutków prawnych ugody z powodu odnalezienia dowodów co do roszczeń, których ugoda dotyczy, chyba że została zawarta w złej wierze.

Art. 918 k.c. jako regulacja szczególna wyłącza stosowanie art. 84 k.c., ale mają zastosowanie pozostałe przepisy części ogólnej kodeksu cywilnego. Ma zastosowania art. 88 § 1 i § 2 k.c.

Ważnym w niniejszej sprawie jest, że wnioskodawca nie złożył oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych zawartej przez siebie ugody. Takie oświadczenie jest oświadczeniem o charakterze materialnoprawnym i wnioski czy pisma procesowe sporządzane przez pełnomocnika procesowego wykraczają poza zakres pełnomocnictwa procesowego wynikającego z art. 91 k.p.c. i nie wywołuje skutków materialnoprawnych.

Z zeznań wnioskodawcy wynika, że zależało mu na ugodzie i zakończeniu sporu, bo chciał jak najszybciej uciec z K. - miejscowości, w której wspólnie z uczestniczką zamieszkiwał.

Jak orzekł Sąd Najwyższy w postanowieniu z 29.05.1998 r., sygn. II CKN 44/98 błąd w rozumieniu art. 918 § 1 k.c. pozwala na uchylenie się od skutków prawnych ugody, jeżeli dotyczy "stanu faktycznego, który według treści ugody obie strony uważały za niewątpliwy, a spór albo niepewność nie byłyby powstały, gdyby w chwili zawarcia ugody obie strony wiedziały o prawdziwym stanie rzeczy". Treść cytowanego przepisu wskazuje, że gdy chodzi o ugodę powołanie się na błąd przy jej zawarciu może rodzić wymienione w tym przepisie skutki tylko wtedy, gdy w błędzie pozostawały obie strony.

W wyroku z 9.11.2004 r., sygn. IV CK 172/04, Sąd Najwyższy wskazał także, że art. 917 k.c. nie wymaga żeby strony ugody obejmowały swoją świadomością pewność rzeczywistego stanu rzeczy; przesłanką uchylenia się od skutków ugody jest natomiast tylko zgodne przyjmowanie przez strony, że stan ten jest niewątpliwy. Dopiero okazanie się, że obiektywnie stan ten był inny i że w tym innym stanie do ugody by nie doszło, mogłoby uczynić skutecznym uchylenie się.

Brak jest podstaw do uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia woli zawartego w ugodzie sądowej, jeżeli ani z jej treści, ani z protokołu rozprawy, na której została zawarta nie wynika, że zaistniał błąd co do stanu faktycznego,

który strony uważały za niewątpliwy – tak Sąd Apelacyjny w Krakowie w postanowieniu z 13.02.1991 r., sygn. I ACz 14/91.

Odnosząc te stanowiska do realiów niniejszej sprawy brak jest przesłanek do uznania, że wnioskodawcy przysługuje skuteczne uprawnienie do uchylecia się od skutków prawnych zawartej ugody.

W ocenie Sądu odwoławczego brak również uznania zawartej ugody jako czynności nieważnej jako sprzecznej z prawem lub zasadami współżycia społecznego. Oboje zainteresowanie przed rozводом od 10 lat prowadzili osobne gospodarstwa domowe. Uczestniczka pomagała dzieciom, niepełnosprawnemu wnukowi, przeznaczała środki na wyjazdy do siostry czy leczenie w U.. Także wnioskodawca przez ten czas swobodnie dysponował środkami z uzyskanych swoich dochodów czy innych źródeł. Zainteresowani wzajemnie nie dochodzili kto jakimi środkami dysponuje, wiedząc że każdy z nich od wielu lat żyje na własny rachunek i osobno gospodaruje środkami pieniężnymi, nie znając stanu swoich dochodów i oszczędności, a zawarta ugoda miała uchylić stan niepewności i zakończyć postępowanie o podział majątku wspólnego. W takiej sytuacji stwierdzić należy brak przesłanek z art. 918 k.c. W przepisie tym powołano zasadę o braku możliwości uchylecia się od skutków prawnych ugody z powodu odnalezienia dowodów co do roszczeń, których ugoda dotyczy. Jest to wyraz dążenia do wzmocnienia ugody i ograniczenia możliwości jej wzruszenia w sytuacji zmiany świadomości stron odnośnie do roszczeń wynikających z danego stosunku prawnego.

Apelacja odniosła skutek odnośnie rozstrzygnięcia o kosztach i zasądzenia od wnioskodawcy na rzecz uczestniczki kosztów postępowania albowiem w sprawie o podział majątku wspólnego nie występuje sprzeczność interesów, której mowa w art. 520 § 2 i 3 k.p.c., niezależnie od w stanowiska strony i twierdzeń odnośnie składników majątku, wartości i sposobu podziału. W tym postępowaniu strony są w równym stopniu zainteresowani rozstrzygnięciem, a celem jest wyjście ze wspólnoty majątkowej. Z tego względu też Sąd odwoławczy na mocy art. 386 § 1 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c. zmienił zaskarżone postanowienie w pkt 2 w ten sposób, że na podstawie art. 520 § 1 k.p.c. oddalił wniosek uczestniczki o zasądzenie kosztów postępowania.

Sąd Okręgowy na mocy art. 385 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c. oddalił apelację w pozostałym zakresie jako nieuzasadnioną i na podstawie art. 520 § 1 k.p.c. orzekł o kosztach postępowania odwoławczego, oddalając wnioski uczestniczki postępowania i wnioskodawcy o zasądzenie kosztów postępowania odwoławczego.

SSO Magdalena Balion – Hajduk